

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Балабақшада балаларға экологиялық мәдениетті қалыптастыру

ЖАРИЯЛАНДЫ
21.01.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/175147/>

Мергенова Динара Мырзасейтқызы

Лауазымы: Тәрбиеші

Ақтөбе облысы, Ойыл ауданындағы

МКҚК "Асанәлі бөбекжай бақшасы"

Кіріспе: Экологиялық мәдениетті қалыптастыру балабақшаның тәрбие жұмысының маңызды бөлігі. Балалар табиғатпен тікелей қарым-қатынас жасау арқылы қоршаған ортаға құрметпен қарап, оның нәзіктігін түсінуге үйренеді. Ерте жастан алған экологиялық білім болашақта олардың табиғатқа деген көзқарасын қалыптастырып, экологиялық дағдарыстарға қарсы іс-шараларға белсенді араласуына ықпал етеді. Бұл мақалада балабақшадағы экологиялық мәдениетті қалыптастырудың мәні, орны, әдістері, ата-анамен байланыс және оның нәтижелері туралы кеңінен қарастырылады.

Негізгі бөлім:

1. Экологиялық мәдениетті қалыптастырудың мәні мен маңызы

Экологиялық мәдениет дегеніміз – қоршаған ортаны қорғауға, табиғат байлықтарын сақтауға, экологиялық сауаттылықты арттыруға бағытталған кешенді білім мен дағдылардың жиынтығы. Ол адамның табиғатқа деген көзқарасын, оның болашағы үшін жауапкершілігін анықтайды.

Балабақшада экологиялық мәдениетті қалыптастырудың маңыздылығы

өте зор, себебі бала дүниетанымы ерте жастан қалыптаса бастайды. Балалар өз айналасындағы табиғаттың бір бөлігі екенін сезінгенде, олар табиғатты аялауға, қоршаған ортаға қамқор болуға үйренеді. Бұл тәрбие балалардың жеке тұлғалық және әлеуметтік дамуына оң әсер етеді. Экологиялық білім беру балаларға табиғат құндылықтарын бағалауды, оны қорғаудың маңыздылығын түсінуге және болашақта экологиялық дағдарыстарды алдын алуға үйретеді. Осы жаста берілген тәрбие нәтижесінде, балалар табиғаттың әсемдігін, әрбір жануар мен өсімдіктің өмірлік маңыздылығын түсіне бастайды. Экологиялық мәдениет қалыптастыру арқылы бала табиғи ортаның бір бөлігі екенін, оның қоршаған ортаға әсер ететінін түсініп, соған сай әрекет етуді үйренеді.

2. Экологиялық тәрбиенің балабақшадағы орны

Балабақшада экологиялық тәрбие жүйелі және кешенді түрде жүргізілуі керек. Бұл тәрбие үдерісі күнделікті өмірде балаларға таныс, әрі қызықты тақырыптар арқылы жүзеге асырылуы тиіс. Балабақшаның күнделікті оқу-тәрбие бағдарламасында экологиялық тәрбиеге қатысты бөлімдер болуы маңызды. Балабақшада экологиялық мәдениетті қалыптастыру үшін арнайы табиғат бұрыштарын ұйымдастыру, оқу процесінде табиғатпен тікелей байланыс орнататын тәжірибелер өткізу маңызды. Табиғат бұрышы балаларға өсімдіктер мен жануарларды күтуді, оларды бақылап, қажетті жағдайлар жасауды үйретеді. Мысалы, әрбір балаға өз өсімдігін күтуге тапсырма беру балалардың табиғатқа деген жауапкершілігін арттырады. Сонымен қатар, бұл балалардың шыдамдылық, еңбекқорлық, табиғат заңдылықтарын түсінуіне мүмкіндік береді. Табиғи материалдарды қолдану арқылы да экологиялық тәрбие беру жолдары көп. Мысалы, шығармашылық сабақтарда жапырақтардан, гүлдерден, тастардан түрлі бейнелер жасау арқылы балалар табиғи ресурстардың құндылығын түсінеді. Сондай-ақ, бұл сабақтар экологиялық проблемалардың алдын алу, қоршаған ортаға ұқыпты қарау туралы білімдерін бекітеді.

3. Экологиялық мәдениетті қалыптастыру әдістері

Экологиялық мәдениетті қалыптастыруда қолданылатын әдістер

балалардың жас ерекшеліктеріне сай әрі олардың танымдық қызығушылығын арттыратындай болуы керек. Балалардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін оятатын және қоршаған ортаны қорғауға үйрететін бірнеше тиімді әдістер бар.

- **Табиғатқа экскурсиялар.** Табиғат аясына экскурсиялар ұйымдастыру балалардың табиғат құбылыстарын өз көзімен көріп, түсінуіне мүмкіндік береді. Олар өсімдіктерді, жануарларды зерттеп, өзара байланыстарды бақылап, табиғаттың әрбір элементінің маңызды екенін ұғынады. Бұл әдіс арқылы балалар табиғатты қорғаудың қажеттілігін, экологиялық тепе-теңдіктің маңыздылығын түсінеді. Мысалы, орманға немесе саябаққа барып, ағаштардың қалай өсетінін, құстардың қалай өмір сүретінін бақылай отырып, балалар табиғаттың тірі екенін сезініп, оны аялауды үйренеді.
- **Экологиялық дидактикалық ойындар.** Ойын арқылы балалардың экологиялық сауаттылығын дамыту тиімді әдіс болып табылады. Ойындар балаларды қоршаған орта туралы ақпаратпен таныстырып, олардың алған білімдерін тәжірибеде қолдануға үйретеді. Мысалы, «Табиғаттың досы бол!» ойынында балалар табиғатты қорғау, өсімдіктер мен жануарларға қамқор болу арқылы экологиялық жауапкершілікті сезінеді.
- **Эксперименттер мен тәжірибелер.** Балалар табиғат заңдылықтарын зерттеп, тәжірибелер арқылы қорытынды шығаруға үйренеді. Мысалы, өсімдіктердің қалай өсетінін бақылау, ауа, су, топырақ сияқты табиғи ресурстардың қасиеттерін зерттеу арқылы балалар экологиялық құбылыстарды түсінуге үйренеді. Бұл олардың логикалық ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі.
- **Табиғат бұрышы.** Табиғат бұрышын ұйымдастыру балалардың экологиялық тәрбиесінде маңызды рөл атқарады. Балабақшада табиғат бұрышына гүлдер, өсімдіктер, аквариумдағы балықтар немесе ұсақ жануарларды қою арқылы балалардың табиғатқа

деген қамқорлығын арттыруға болады. Балалар өсімдіктерді суару, жануарларды күту арқылы табиғатпен байланыс орнатып, оны қорғаудың маңыздылығын түсінеді.

4. Балабақша мен ата-аналардың бірлескен жұмысы

Экологиялық тәрбиеде ата-аналар да маңызды рөл атқарады. Балаларға табиғатқа деген сүйіспеншілік пен құрметті тек балабақшада ғана емес, үйде де қалыптастыру қажет. Бұл тұрғыда балабақша мен ата-ана арасындағы ынтымақтастықты дамыту экологиялық тәрбиені тиімді жүзеге асырудың негізгі жолы болып табылады.

Ата-аналар балалармен бірге табиғатқа саяхатқа бару, табиғи материалдардан қолөнер жасау, өсімдіктерді күту жұмыстарымен айналысу арқылы экологиялық тәрбиені қолдауы мүмкін. Мысалы, үйде ата-аналар балалармен бірге гүл өсіруді, аулаға ағаш отырғызуды ұйымдастыра алады. Бұл балаларға табиғатты қорғаудың нақты мысалдарын көрсетеді.

Балабақшада ата-аналарды экологиялық шараларға тарту да маңызды. Мысалы, «Табиғатты қорғау» күндері, сенбіліктер, экологиялық жәрмеңкелер өткізу арқылы ата-аналар балалармен бірге қоршаған ортаны қорғауға белсенді атсалыса алады. Бұл бірлескен жұмыстар арқылы балалар экологиялық мәселелердің маңыздылығын түсінеді және отбасында экологиялық мәдениетті қалыптастыруға негіз қаланады.

5. Нәтиже және қорытынды

Балабақшадағы экологиялық тәрбиенің негізгі нәтижесі – балалардың табиғатқа деген сүйіспеншілігі мен жауапкершілігін қалыптастыру. Бұл тәрбиенің нәтижесінде балалар табиғаттың байлығын сақтап, оны болашақ ұрпаққа жеткізудің маңыздылығын түсінеді. Экологиялық мәдениеті қалыптасқан бала қоршаған ортаға саналы түрде қарап, оны қорғау жолында әрекет етуді үйренеді. Экологиялық мәдениетті қалыптастыру ұзақ және жүйелі процесс, бірақ оның нәтижелері болашақ ұрпақ үшін өте маңызды. Бала жастан экологиялық білімді дұрыс қалыптастырған жағдайда, ол өмір бойы қоршаған ортаға қамқор болып,

табиғатты аялауға тырысады. Экологиялық мәдениеті бар бала – болашақта экологиялық мәселелерді шешуге белсенді араласатын саналы азамат. Сонымен, балабақшада экологиялық тәрбиені жүйелі түрде ұйымдастыру, ата-аналармен тығыз байланыс орнату, табиғатты қорғау туралы білім беру арқылы балаларға табиғатты аялау мен сақтау жолдарын үйрету – бүгінгі күннің өзекті міндеті. Экологиялық мәдениеті қалыптасқан балалар болашақта қоршаған ортаны қорғау үшін жауапкершілікпен әрекет етіп, табиғатпен үйлесімді өмір сүруді үйренеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жапанова Р. Н., Аширбекова Қ. С. *МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ ТӘСІЛДЕРІ – 2018. – №. 3. – С. 90-93.*
2. Ғалиева А. Н., Ахметова Г. Б. *Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық тәрбие беру жұмысын ұйымдастыру.*
3. *Интернет желісі*

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.